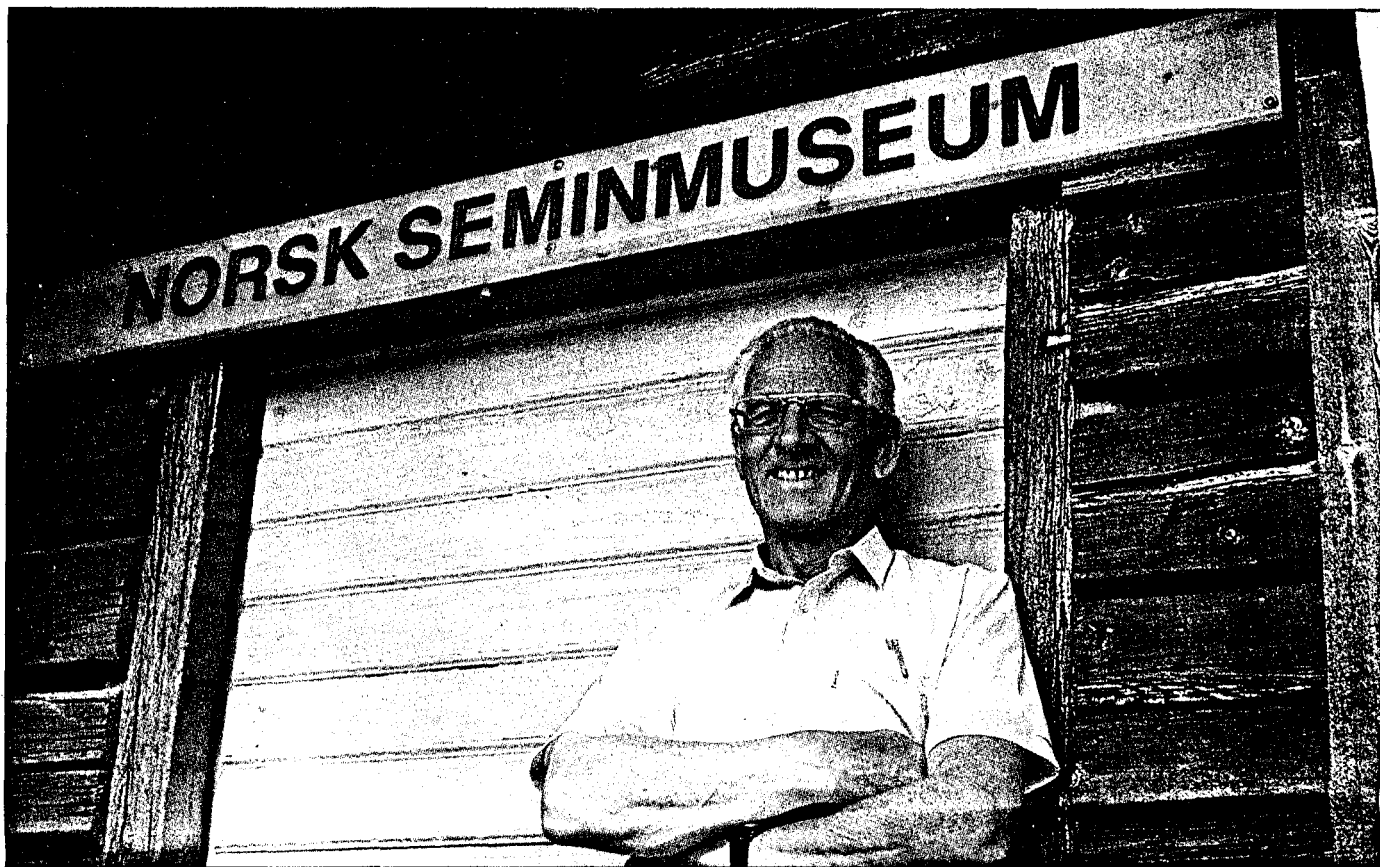

Et usædvanlig museum

Oddmund Filseth – ildsjel bak et av Norges rareste museer.

Hvorfor lager vi museer? Og kanskje viktigere, hvorfor lager vi museer vi vet ikke kommer til å få noe særlig besøk? For slike museer finnes, bortgjemt over hele landet. Vårt Land har besøkt ett av dem.

DET bor en museumsdirektør i de fleste av oss. Den eiendommelige kombinasjonen av eiertrang, fortellerglede og ekshibisjonisme får oss fra vugge til grav, vi tusker til oss ting vi liker, lager en utstilling og skryter av det. Alt fra døde insekter i en

gammel skoeske på loftet, fotballkort og ølbrikker til italienske sportsbiler, små uthus fra Gudbrandsdalen og franske impresjonister.

– Se på denne rare gresshoppen! Den fant jeg oppe i en gummistøvel.

– Hva syntes du om det nye Matisse maleriet mitt? Kjempekupp på auksjon i New York.

Vi er alle museumohollister

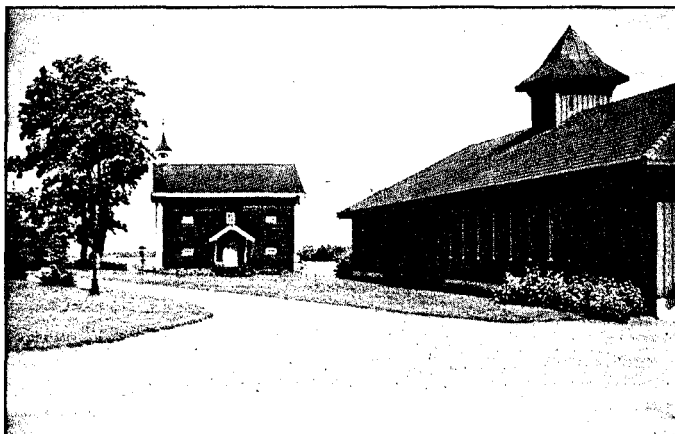
Vi samler på ting alle sammen, i større eller mindre grad, og de ivrigeste av oss lager et museum. Om museumohollisme (trangen til å starte et museum) er en særnorsk egenskap vet jeg ikke, med den er sær, og det er norsk. Dette fenomenet er jo

svært grundig dokumentert i programmet Norge Rundt, som over en årrekke tok for seg av Norges museer og samlinger. Det var en viktig del av mange barns innpoding av den norske kulturarv, undertegnede inkludert. Museet for kaffekverner og ostehøveler fra epoken mellom 1923 til 1927? Vi har sett det på TV. Og inne i dette villniss av obskure museer med idealistiske grunnleggere og lavt besøkstall ligger også Norsk Seminmuseum.

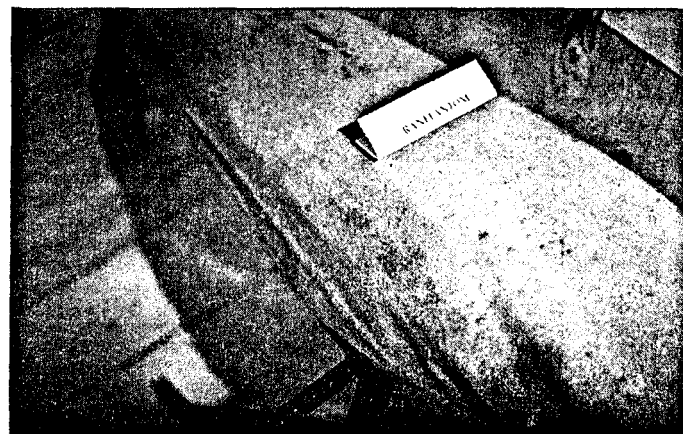
Museet ligger godt gjemt inne i staburet på Store Ree gård på Stange, en gård Norsk Rødt Fe kjøpte i 1973 og som de siden den gang har utviklet til å bli én av to okse-teststasjoner i Norge. Gården er virkelig en av de fineste gårdene vi har sett.

Fantastisk utsikt over Mjøsa, grønne kornåkre med akkurat passe mengde vind i slik at de svaier som i en reklamefilm, og kritt-hvite skyer som driver forbi i bedagelig tempo. Joda. Vi setter fra oss bilen og teatraliske som vi er klarer vi med nød og neppe å motstå fristelsen til å ta et strå mellom fortennene og vagge som en odelsgutt, vi legger heller opp til et ganglag vi håper vil passere som god nordmarkstil. Vi ønsker ikke å fremstå som en visen byfant. Det er heldigvis ikke langt bort til museet, vi karrer oss inn og blir møtt av Oddmund Filseth, museets grunnlegger og en av de virkelige store i norsk insemnasjonshistorie.

I likhet med alle de andre tingene man aldri har tenkt på før er også kunstig be-

Store Ree gård på Stange: Vikinggraver, våningsbus, oksestasjon og et merkelig museum.

Rånefantomet er en stålbuks med oksehud. Den skal manipulere oksen til «amoras adferd».

for spesielt interesserte

frukting av husdyr en egen verden av helter, pionerer og visjonærer.

Universelt kyskhetsløfte

Det første mennesket man med sikkerhet vet drev på med kunstig befruktning var en italiensk abbed ved navn Spalanzani, han lagde flere velskapte hundehvalper i løpet av 1780-årene. Man kan jo selvfølgelig lure på hvorfor akkurat en abbed startet med dette, kanskje ville han utvide kyskhetsløftet til å bli universelt, en hel klode med friske individer skapt uten fysisk samkvem? Hvem vet. Han satte i alle fall gang noe som to århundrer senere preger reproduksjonen av alle dyr fra kveg til kalkuner.

Filseth forteller inspirert om avl, om gener, om frossen sæd og om frysetanker. Han forteller om utvalg av egenskaper, om individer som ikke holder mål og blir slaktet, og om de femten oksene i året som blir virkelige premiestuter og blir fedre til en hel boling. De vet jo selvfølgelig ikke noe om det, når deres forfrosede genematerialer blir plukket ut har donatorene selv for lengst blitt fortært som burger eller biiff. Slik er vi blitt. Dyreliv har liten mening i seg selv, dyrene er redusert til ressurser vi forvalter og dyrer og høster som jordbær og epler. Dårlig eple? Rett i søppelkassa.

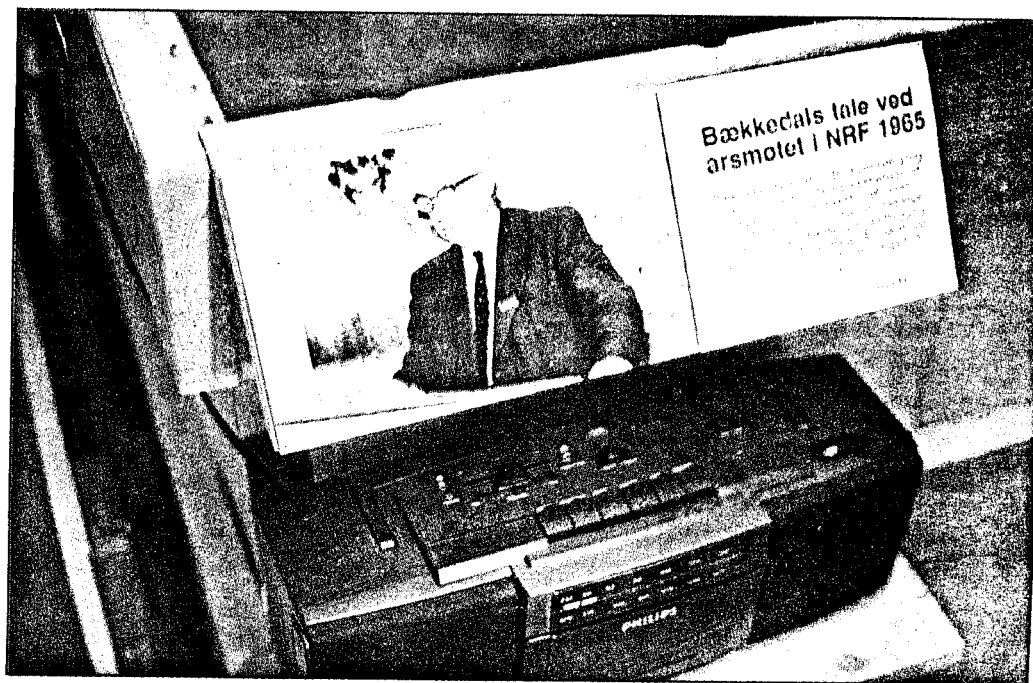
Dårlig okse? Rett i kverna. Vi vet jo at en kylling vi kjøper til trettifem kroner neppe kan ha hatt noe særlig godt liv, men vi må innrømme at vi sjelden har blitt konfrontert med de etiske dilemmaene innenfor moderne dyreforvaltning mere direkte enn akkurat her.

Oksefantomet

Vi blir brått vekket fra vår dårlige samvittighet når Filseth begynner å snakke om oksefantomer. Vi er fristet til å spørre ham om det er gjenferd av tidligere avlshovdinger som hjemsoker museet, men lar det være. Han forteller at et oksefantom er en slags stålbuks kledd med oksehud, som skal manipulere oksene til «amorøs adferd». På dette fantomet blir de så frarøvet sin dyrebare last, fire ganger i uka i atten måneder. Da har de levert 50 000 doser som fryses til 196 grader minus, og der kan dosen ligge et sted mellom tre og ti tusen år uten å miste noe av kvaliteten sin.

Filseth kjører på med matnyttig informasjon, og etter en time med tall og fakta om okser og deres spesielle fysiologi er vi helt kjørt i hodet. Filseth takker for laget og vi er helt alene på Seminmuseet.

Ingen museumsvakt, ingen skrålende barn, ingen fetlandne tyskere med teleobjektiver og eiermine. En sliten flue kravler over gulvet og faller til ro i en sprekk av sollys. En helt vanlig dag på Norsk Semin-

museum. Vi rusler litt rundt, kikker på gjensander vi ikke har noe forhold til og prøver å opparbeide en form for entusiasme. Vi leser billedtekster, setter oss på et rânefantom som står borte i en krok og hører på Bekkedals historiske tale fra NRF årsmøte i 1965. Entusiasmen uteblir.

Ingen turistattraksjon

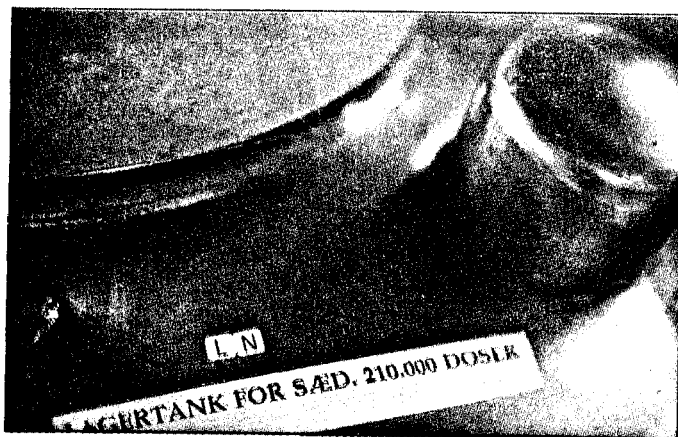
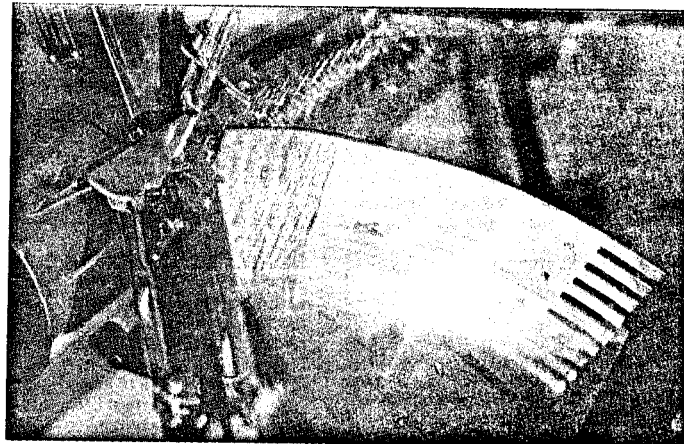
Museet er ikke mer en tre år gammelt og har på ingen måte blitt en turistattraksjon. En og annen skoleklasse slenger innom, og av og til folk som besøker gården i profesjonell sammenheng. Her er det aldri noen som tilfeldigvis tar en tur, i den grad noen i det hele tatt har hørt om museet lar de fleste det bli med det. Ustyr for inseminering er i likhet ikke like attraktivt for småbarnsfamilier som Sabeltann og Vikinglandsbyen, slik er det bare. Dette er selvfølgelig Filseth klar over, og det er her noe av det spennende ved slike museer ligger. Han har brukt hundrevis av timer og en hel haug penger på å lage et museum han visste ville bli dårlig besøkt. Hva er drivkraften? Kjærlighet til faget sitt, troen på viktigheten av arbeidet han har utført? Oddmund Filseth er stolt av museet han har laget, Stolt av arbeidet han gjennom-

førti år har utført for å øke kvaliteten på norsk storfe. For oss betyr det ingen ting, for han er det et livsverk. Mennesker er forskjellige – og det er derfor vi har så mange forskjellige museer.

■ Av Holger Fangel (tekst og foto)

Over: Vil du bære Bekkedals legendariske tale fra 1965? Dra til Stange!

Under: Denne kunne ha stått på Samtidsmuseet: En dosering- og forseglingsmaskin for oksesæd

De 210 000 dosene lagres i 196 minusgrader. Der bolder de på kvaliteten i noen tusen år.

Stakkurs Blakken.